

8. ELŐADÁS

A bőrszövetrendszer és az exogén kiválasztórendszerek

A NÖVÉNYI SZÖVETEK CSOPORTOSÍTÁSA

OSZTÓDÓ SZÖVET

Topográfiai alapon

Csúcs~
(apikális)

Oldal~
(laterális)

Közbeiktatott
(interkaláris)

Meriszetmoid
(epidermisz – sztóma)

Eredet szerint

Ős~
(promerisztéma)

Elsődleges
(hisztogén)

Másodlagos

„ÁLLANDÓSULT” SZÖVET

Topográfiai alapon

Bőrszövet-rendszer

Alapszövet-rendszer

Szállítószövet-rendszer

Eredet szerint

Elsődleges

Másodlagos

ELSŐDLEGES BŐRSZÖVET – EPIDERMISZ

Hajtás bőrszöveve – epidermisz

Eredet: tunika - protoderma

- A, SEJTEK:** - epidermisz sejtek:
alak, méret, rendeződés, rétegek
- sztóma komplex sejtjei:
zárósejtek, melléksejtek (típusok)
  - fedőszőrök - trichómák
  - mirigyszőrök

B, KUTIKULA

C, VIASZ

Gyökér bőrszöveve – rhizodermisz

Eredet: dermatogen

- A, epidermisz sejtek**
B, gyökérszőr sejtek

MÁSODLAGOS BŐRSZÖVET

PERIDERMA: PARA: PHELLOGÉN,
PHELLODERMA,
PHELLOM
PARASZEMÖLCSÖK – LENTICELLÁK

HARMADLAGOS BŐRSZÖVET

RHITIDÓMA – HÉJKÉREG:
PARA+ ELHALT HÁNC

SEJTTÍPUSOK AZ EPIDERMISZBEN

Epidermisz fedősejtek

Sztóma zárósejtek – Sztóma melléksejtek

Fedőszőrök

Mirigyszőrök

AZ EPIDERMISZ FEDŐSEJTEK SZOROSAN ÖSSZETAPADNAK, EZÉRT LEHET NYÚZATOT KÉSZÍTENI.

A GÁZCSRENYÍLÁSOK SZERKEZETE: A SZTÓMAKOMPLEX: A zárósejtek és melléksejtjeik anatómiai és működési egysége.

A zárósejtek: általában kloroplastisz van bennük.

A sejtfalvastagpodásuk nem egyenletes: a nyílás felőli, középső oldalon vastagabb, kívül vékonyabb. Bab (kétszikűek) vagy súlyzó (fűfélék) alakúak lehetnek. Cellulóz mikrofibrillumok merevítik a sejtet.

A melléksejtek alakja, elhelyezkedése, száma fajonként változó, diagnosztikai bélyeg.

A SZTÓMÁK FERTŐZÉSI KAPUT IS JELENTHETNEK GOMÁK VAGY BAKTÉRIUMOK SZÁMÁRA

A SZTÓMÁK (GÁZCSERENYÍLÁSOK) KIALAKULÁSA

(2 db zárósejt és melléksejtek [„sztómakomplex”] képzése)

1, PROTODERMA ----- SZTÓMA MERISZTEMOID

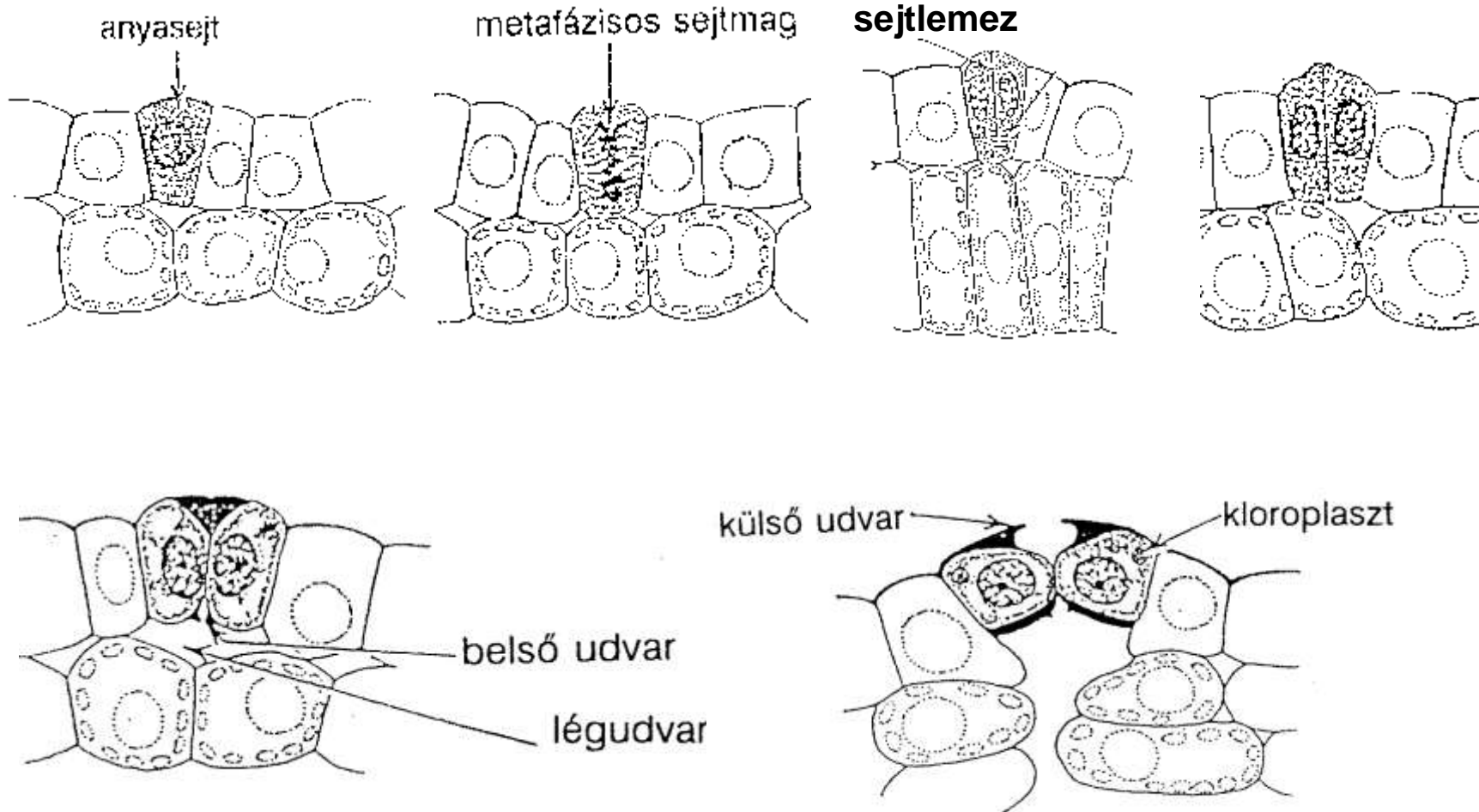
2, INEKVÁLIS OSZTÓDÁSOK ----- epidermisz sejt
----- zárósejt anyasejt (elősejt)

↓
osztódás → 2 zárósejt
hasadás (légrés)

3, MELLÉKSEJTEK KÉPZÉSE

- mezogén = egyazon protoderma sejtből a zárósejt és melléksejt többszörös osztódással
- perigén = „A” protoderma sejtből zárósejt anyasejt és zárósejtek
„B” protoderma sejtből külön melléksejt anyasejt és melléksejtek

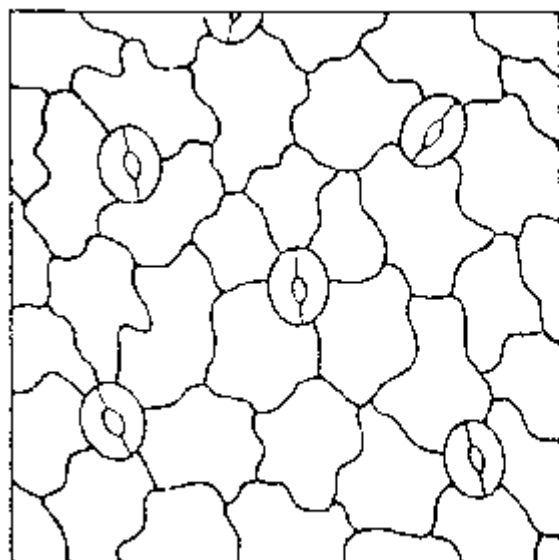
A SZTÓMAKOMPLEX KIALAKULÁSA

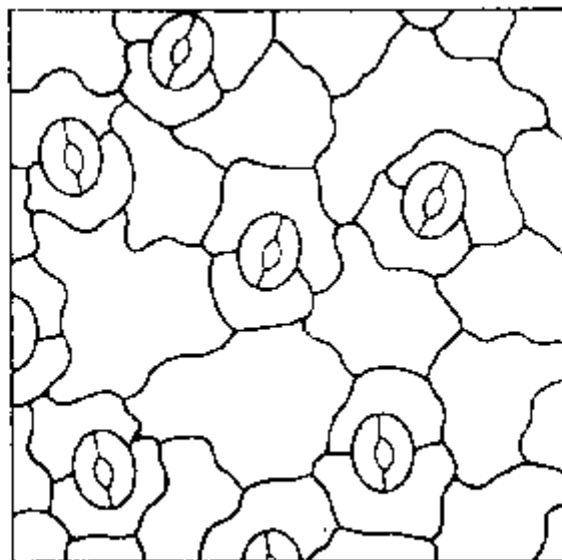
MELLÉKSEJTES SZTÓMA APPARÁTUSOK

Szabálytalan sejtű (nincs melléksejt)	ANOMOCITIKUS	(Ranunculaceae)
Kapcsolt sejtű (1 melléksejt van)	DEZMOCITIKUS	(Bignoniaceae)
Haránt sejtű (2 melléksejt merőleges a zárósejtekre)	DIACITIKUS	(Lamiaceae)
Párhuzamos sejtű (2 melléksejt párhuzamos a zárósejtekkel)	PARACITIKUS	(Rubiaceae...Poaceae)
Egyenlőtlen sejtű (3-5 melléksejt, egyik kisebb)	ANIZOCITIKUS	(Brassicaceae)
4 melléksejtes	TETRACITIKUS	(Commelinaceae)
6 melléksejtes	HEXACITIKUS	('' + Zingiberaceae)
Sok melléksejtes	AKTINOCITIKUS HELIOCITIKUS CIKLOCITIKUS	(Buxaceae, Apocynaceae)

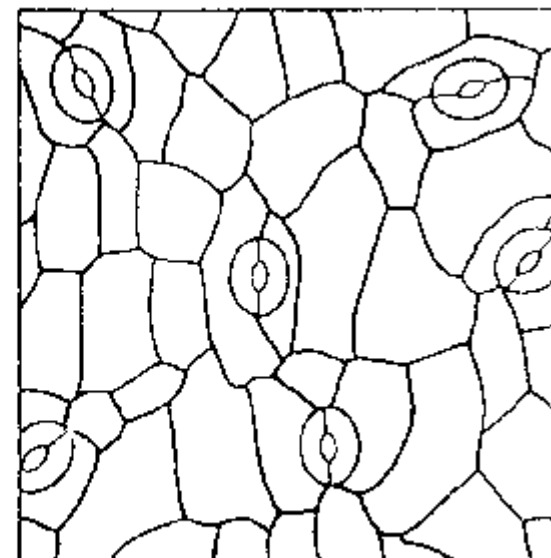

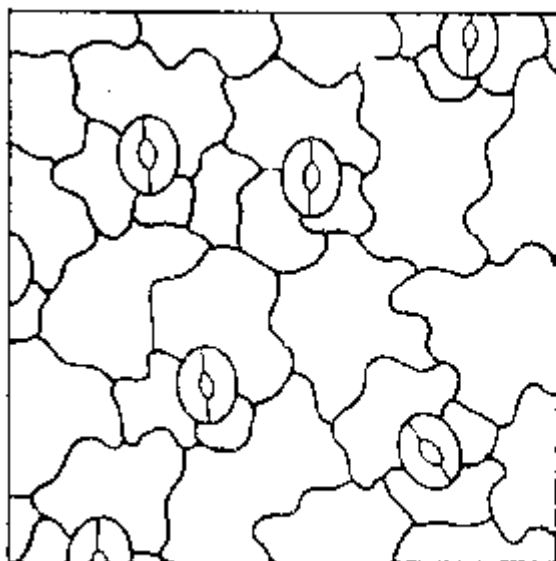
A anomocytisch

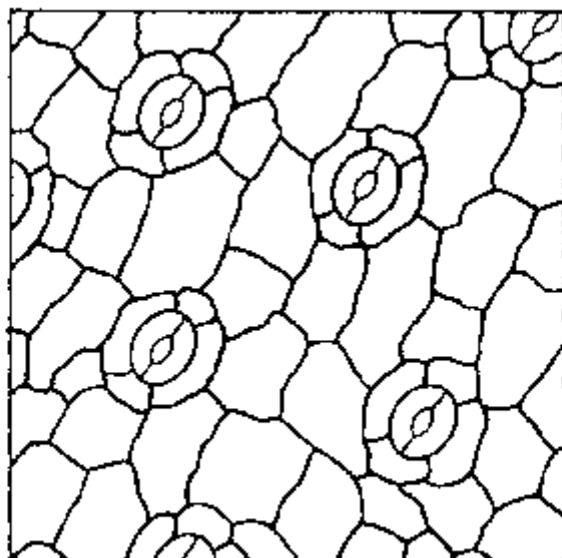
C diacytisch

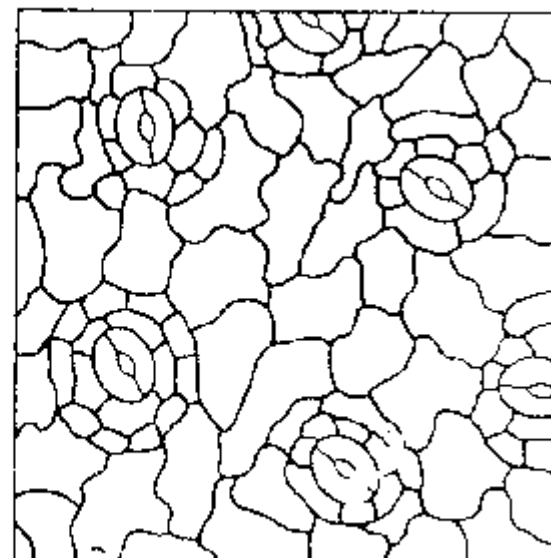
D paracytisch

E anisocytisch

F tetracytisch

B cyclocytisch

A FEDŐSZŐRÖK VÉDELMET NYÚJTANAK AZ UV SUGÁRZÁS ELLEN. MAGASHEGYSÉGEKBEN EZ KÜLÖNÖSEN JELENTŐS.

A SZŐRÖK MEGAKADÁLYOZZÁK, HOGY A VÍZCSEPPEK GYÚJTÓLENCSEKÉNT MŰKÖDVE KIÉGESSÉK A LEVELET.

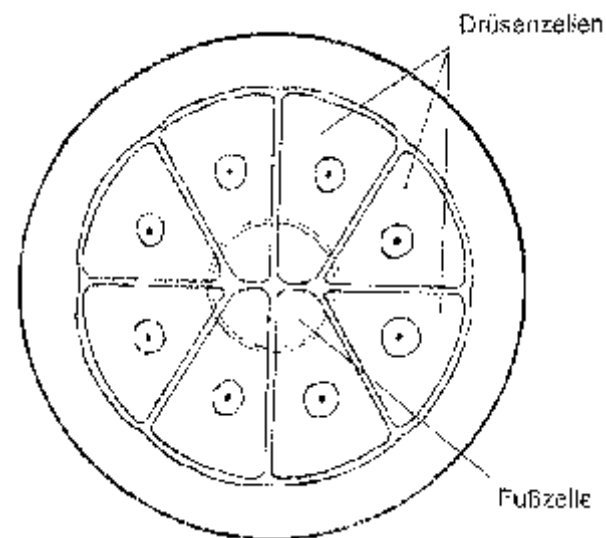
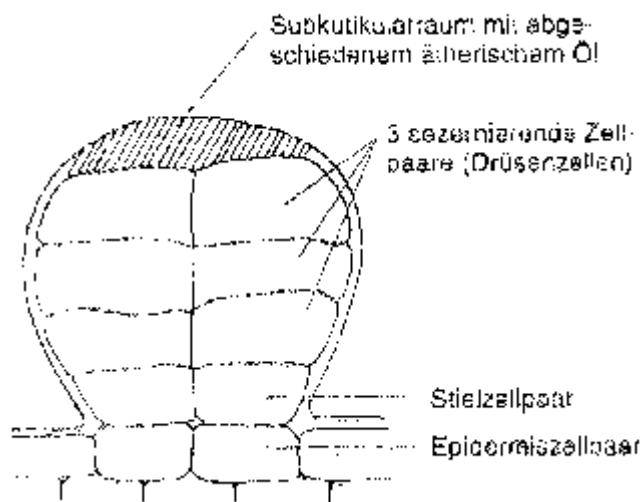
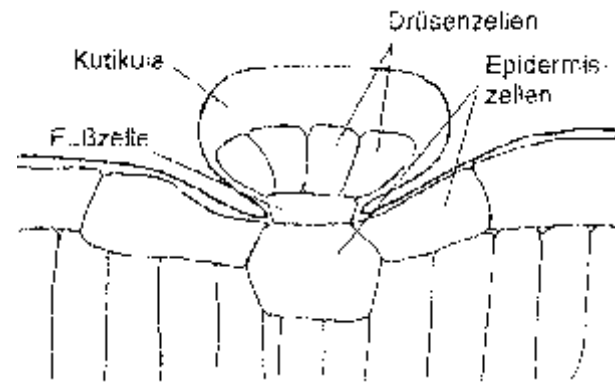
NAPSÜTÉSBN FÉNYGÁTLÁS INDUL BE, A SZÖVETEK „KIÉGNEK”.

A FEDŐSZŐRÖK SZERKEZETE VÁLTOZATOS, FONTOS DIAGNOSZTIKAI BÉLYEG.

MOLEKULÁRIS BIOLÓGIAI MÓDSZEREKKEL VZSGÁLJÁK A TRICHOMA KÉPZŐDÉS GENETIKAI SZABÁLYOZÁSÁT. ISMERIK A DIFFERENCIÁLÓDÁS EGYES LÉPÉSEIÉRT (PL. ELÁGAZÁS) FELELŐS GÉNEKET.

IMMUNOFLUORESZCENS ELJÁRÁSSAL VIZSGÁLJÁK A DIFFERENCIÁLÓDÓ TRICHOMÁBAN A MIKROTUBULUS RENDSZERT (ZÖLD ÉS PIROS SZÁLAK). A SEJTMAG KÉKEN FLUORESZKÁL

A mirigyszőrök felépítése változatos, egyes rendszertani egységekre vagy növényfajokra jellemző.

**Asteraceae típusú
emeletes mirigy**

**Lamiaceae típusú
mirigy**

Emergenciák: a bőrszövetből kiemelkedő komplex struktúrák.

Csalánszőr: Az egysejtű csalánszőr a felületből kiemelkedő párnán, emergencián ül. A csalánszőr alapi része az emergenciába süllyed. A nyél része a csúcs felé nyakat alkotva elkeskenyedik, és kis fejecskében végződik, ami könnyen letörik. A nyak körül kovásodott a sejtfal, a több részen mézlerakódás figyelhető meg.

Emésztőmirigyek: a rovarémésztő növények levelein találhatóak. A kereklevelű harmatfű mirigyének talpi részén transzfersejtek vannak, a mirigybe tracheidák nyúlnak be, a mirigysejtek a csúcson találhatóak.

Mirigygomoly (kolléter) – vadgesztenye rügpikkelyén

Florális nektáriumok – nektár termelése

Ozmofórák – illatanyag termelése

A KUTIKULA

A KUTIKULA szerkezete fajra jellemző, nagymértékben függ ökológiai tényezőktől.

A VIASZ

Table 2. Relative proportions (wt %) of the common wax constituents in some plant species.

	Grape leaf	Rape leaf	Apple fruit	Rose flower	Pea leaf	Sugar cane stem
Hydrocarbons	2	33	20	58	40-50	2-8
Wax esters	6	16	18	11	5-10	6
Aldehydes	6	3	2	-	5	50
Ketones	-	20	3	-	-	-
Secondary alcohols	-	8	20	9	7	-
Primary alcohols	60	12	6	4	20	5-25
Acids	8	8	20	5	6	3-8

Other components present include various diol types and triterpenoid acids

RIZODERMISZ – A GYÖKÉR I. BŐRSZÖVETE

Fedősejtek és gyökérszőr sejtek (mindig egysejtűek).

A talajba különböző anyagok kiválasztása történhet:

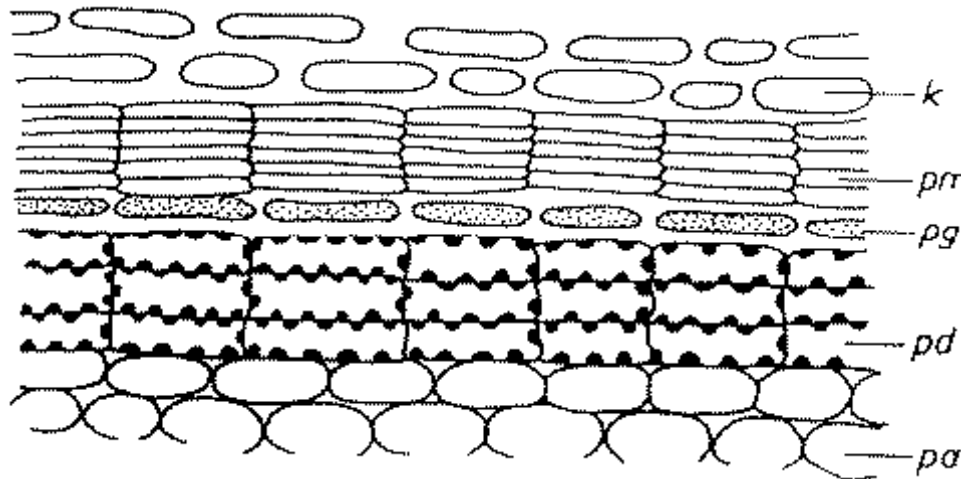
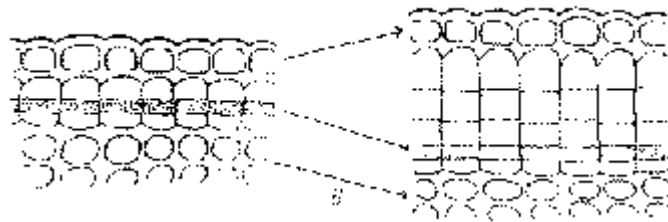
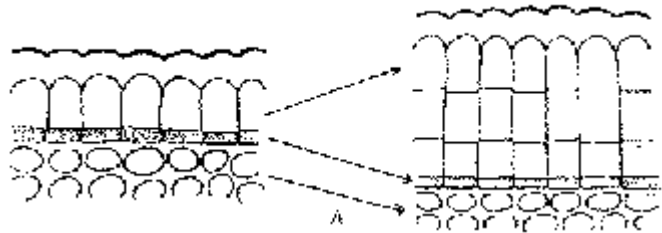

Kelátorként fémionokat köt,
és a fém-kelát komplexet
veszi fel a növény.

Diófa: hidroxijuglon – juglon: negatív allelopátia (pl. paradicsom hervadása a gyökérszőre differenciálódásának gátlásával).

A nitrogénmegkötő Rhizobium baktérium felvétele a gyökérszőr infekciós csatornáján keresztül.

PERIDERMA – MÁSODLAGOS BŐRSZÖVET

k Az elsődleges kéreg maradványa

pm Parasejtek rétege

pg Parakambium, fellogén

pd Paraderma réteg

pa

PARASZEMÖLCSÖK (LENTICELLÁK)

RITIDÓMA – HARMADLAGOS BŐRSZÖVET („KÉREG”)

A peridermához az elhalt háncs csatlakozik. A fellogén sejtek aktivitása megmarad, aktivitásuk, eloszlásuk fajra jellemző. A színanyag-berakódásokkal együtt változatos „fakéreg”-szerkezet alakul ki: azonosításra alkalmas.

A parafa termelése: Paratölgy (*Quercus suber*)

Fahéj

Kinin

Salicilsav